

Els jardins, dissenys de bellesa vegetal

Quan un jardiner planta una llavor, sovint ja té al cap el port de la planta, la seva fulla i, per descomptat, la seva flor. Aquesta anticipació és, sens dubte, la imatge mental d'allò que encara no existeix. Aquest podria ben bé ser el tret més destacable a l'hora de definir un jardí: no és natura espontània, sinó natura projectada. La cerca de la bellesa per mitjà de l'ordre vegetal. Així, el jardí és, abans que res, una idea; un disseny que busca la bellesa per imbuir-nos de benestar.

Les plantes no es poden manipular completament segons la nostra voluntat. Més aviat, les hem d'orientar i, finalment, elles acabaran per decidir com i cap a on creixeran, o si s'establiran al lloc que hem escollit per a elles. Per aquest motiu, el disseny d'un jardí dista molt de l'exactitud de la matemàtica i, més concretament, de la geometria aplicada. Treballar amb éssers vius requereix el coneixement i comprensió de les espècies, de la seva capacitat de convivència, així com de les condicions edàfiques i climatològiques que els permetran viure saludablement. Atenent a aquest conjunt de coneixements, és curiós com les cultures han resolt, de maneres radicalment diferents, la tensió entre aquesta idea prèvia (disseny) i la voluntat pròpia de les plantes.

En un extrem de l'esmentada tensió, podríem parlar del jardí clàssic europeu, del qual Versalles n'és l'expressió més extrema. Imposa la geometria sobre el territori: els parterres, les perspectives infinites i els arbres esculpits proclamen la supremacia de la raó sobre la matèria viva. La natura hi és doblegada, tallada, conduïda. L'ordre és visible i explícit, i la planta és un element constructiu com ho podria ser la pedra. Això no obstant, el jardí anglès del segle XVIII ja apuntava en sentit contrari, presentant la mateixa minuciositat de disseny, però amb l'ordre amagat rere una aparença de natura lliure.

De manera similar al jardí anglès, però des d'una tradició radicalment independent, el jardí japonès centra l'esforç del disseny precisament en el fet que no es percebi que el jardí ha estat dissenyat. És a dir, busca una aparença natural i espontània. Això que primerament pot semblar simple, realment implica una elevada complexitat tècnica i de disseny. Tant en el jardí de passeig (*kaiyū-shiki*), dissenyat per revelar perspectives canviants a cada pas del visitant, com en el jardí de te (*roji*), on la molsa humida i la vegetació densa creen una sensació de solitud antiga. La idea prèvia és tan detallada i exigent com a Versalles, però s'amaga aconseguint l'aspecte natural esmentat. El cas extrem és el *karesansui*, el jardí sec de pedres i sorra ratllada, on la planta gairebé desapareix i l'artifici imita el que la natura faria si ningú no hi intervingués. En totes les seves variants, el jardí japonès dissenya, amb moltíssima cura, l'aparença del no-disseny.

Enmig d'aquesta tensió, el jardí català, o potser podríem parlar del mediterrani en general, s'ha situat històricament entre dos tipus de cultiu amb una certa indiferència pragmàtica. L'hort i el jardí sovint s'han confós; la utilitat i la bellesa han conviscut sense jerarquies clares. El romaní, la lavanda o el llorer no eren ornamentals ni medicinals, ni alimentaris en exclusiva, simplement jugaven els tres papers alhora, i ningú no ho trobava pas contradictori. Aquí el disseny previ també existia, però dialogant constantment amb el que la terra oferia i amb el que la tradició havia après a aprofitar.

L'arquitectura és música congelada; el jardí, música en moviment.

Atribuïda a Goethe (darrer gran savi europeu capaç d'escriure, en un mateix any, versos immortals i tractats de botànica, s. XVIII - XIX).

El jardí és l'únic lloc on l'home consent a no controlar-ho tot.

Gilles Clément (paisatgista i escriptor francès, un dels més influents del s. XX).

Viu, gaudeix i aprèn amb la nostra flora

Grup de treball d'Editors

